

mr. R.J. Hoekstra

Den Haag, 17 april 2019

Aan:

mr. dr. F.B.J. Grapperhaus
minister van Justitie en Veiligheid
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

drs. S. Dekker
minister voor Rechtsbescherming
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

de heer H.M. de Jonge
minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Postbus 20350
2500 EJ Den Haag

drs. P. Blokhuis
staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Postbus 20350
2500 EJ Den Haag

Geachte heer Grapperhaus, geachte heer Dekker, geachte heer De Jonge,
geachte heer Blokhuis

Op 23 augustus 2018 heb ik u een tussenrapportage aangeboden over de uitvoering van maatregelen naar aanleiding van de zaak-Bart van U. Thans leg ik u de tweede monitorrapportage voor, die een aanvulling is op de tussenrapportage. Mijn eerste monitorrapportage heb ik aan uw ambtsvoorgangers op 14 oktober 2016 toegezonden.

In deze tweede monitorrapportage ga ik allereerst in op een aantal relevante ontwikkelingen sinds de aanbidding van de tussenrapportage. Het betreft ontwikkelingen die betrekking hebben op de drie clusters van aanbevelingen die de Onderzoekscommissie strafrechtelijke beslissingen Openbaar Ministerie aan uw ambtsvoorgangers heeft voorgelegd in haar op 25 juni 2015 gepubliceerd onderzoeksrapport. Het gaat om maatregelen gericht op:

- de verbetering van de afname van celmateriaal bij veroordeelden
- een verbeterde uitvoering van strafrechtelijke beslissingen
- de aanpak van en de zorg voor personen met verward gedrag die een gevaar voor zichzelf of voor anderen kunnen zijn

Wat de verbetering van de afname van celmateriaal bij veroordeelden betreft trek ik naar aanleiding van de recente evaluatie van de *Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden* de volgende conclusies:

1. De door de Onderzoekscommissie geconstateerde tekortkomingen bij de uitvoering van de *Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden* (ongeveer twintig procent van de daarvoor in aanmerking komende veroordeelden weet afname van celmateriaal te ontlopen) kunnen bij een optimale uitvoering niet volledig worden weggenomen, namelijk dat met de huidige wetsystematiek een op de tien veroordeelden afname van celmateriaal zal weten te ontlopen. In de bewoordingen van de evaluatie: met de wijze waarop de wet nu is ingericht zal ongeveer tien procent van de deze veroordeelden 'de dans altijd ontspringen'.
2. De doorlooptijd tussen het uitspreken van het vonnis en de afname van celmateriaal en daarna opname in de Nederlandse DNA-databank is aanmerkelijk bekort. Bij volledige medewerking van de desbetreffende veroordeelden ruim drie maanden. Waar dat niet het geval is - behoudens de zojuist genoemde tien procent - is dat 185 dagen.
3. De afname van celmateriaal bij gedetineerden in justitiële inrichtingen is op orde. De werkwijze is dankzij de invoering van een uniform protocol en een frequentere overbrenging van de bemonsterde afnames van celmateriaal naar het NFI verbeterd en wat doorlooptijd betreft verkort.
4. Er zal op korte termijn een beslissing (moeten) vallen over wijziging van de wet. Hierbij zijn verschillende mogelijkheden aan de orde. Bij elk van deze scenario's wordt een variant onderzocht, namelijk de doelgroep verdachten die zonder vaste woon- of verblijfplaats hier te lande zijn. Het hebben van een vaste woon- of verblijfplaats hier te lande is echter op zichzelf geen waterdichte garantie dat de verdachte na veroordeling makkelijk traceerbaar is. In Nederland is iedereen zelf verantwoordelijk voor het doorgeven van het adres waar de woon- en verblijfplaats is. Helaas is sprake van onjuiste registratie in de Basisregistratie Personen (BRP). Vaak gaat het om woon- en verblijfplaatsen in pensions en kamerverhuurbedrijven, op campings en vakantieparken, op postadressen, in niet meer bestaande woningen en woningen met een groot aantal geregistreerden, penitentiaire inrichtingen en politiebureaus.

Wat de verbeterde uitvoering van strafrechtelijke beslissingen betreft concludeer ik dat de uitvoering redelijk op orde is.

Wat de aanpak en zorg voor personen met verward gedrag en gevaarstelling betreft trek ik de volgende conclusies:

1. Over de werkwijze en aanpak van het Zorg- en Veiligheidshuis Rotterdam Rijnmond ben ik onverkort positief. Van de daar ontwikkelde systematiek om de deelnemende organisaties simultaan een vragenlijst verdeeld over deze organisaties te laten invullen en zo een risicotaxatie te krijgen die doelgericht en persoonsgericht de juiste aanpak en zorg mogelijk maakt, juich ik toe. Nog belangrijker is dat deze werkwijze en aanpak met een hoge prioriteit landelijk bij alle (Zorg- en) Veiligheidshuizen navolging krijgt.
2. Kenmerkend voor de tragische gebeurtenissen die tot de dood van onder anderen Anne Faber, Joost Wolters, Els Borst, Lois hebben geleid is dat de informatie over de risico's bij degenen die verdacht worden van en

veroordeeld zijn voor hun dood binnen justitie en andere instanties bekend waren. In het geval van Els Borst en Lois zelfs aangereikt door de familie van Bart van U. Maar die informatie werd niet gedeeld. De belemmeringen om deze informatie te delen om naderend onheil te voorkomen, moeten worden weggenomen. Hier geldt terecht het door de minister voor Rechtsbescherming in het debat met de Tweede Kamer op 3 april 2019 aangehaalde proportionaliteitsbeginsel: veiligheid gaat voor bescherming van de privacy.

3. Aan de onduidelijkheid over wat nu wel en niet en met wie mag worden uitgewisseld moet een einde komen. Mocht een wijziging van de wetgeving daarvoor nodig zijn, dan moet daartoe zo spoedig mogelijk een besluit worden genomen.

Ten slotte roep ik in herinnering dat ik in de tussenrapportage heb gepleit voor meer urgentie bij de uitvoering van reeds eerder aangekondigde maatregelen. De Onderzoekscommissie die met aanbevelingen kwam naar aanleiding van de zaak-Bart van U. rapporteerde bijna vier jaar geleden. Een aantal door haar voorgestelde maatregelen zijn uitgevoerd, andere voorstellen hebben tot *pilots* geleid. Reeds toen in gang gezette wetgeving, zoals de *Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg*, treedt pas volgend jaar in werking. De door haar gedane aanbeveling voor de verbetering van de *Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden* krijgt hopelijk later dit jaar een vervolg met een besluit over wijziging van die wet.

In deze context onderstreep ik graag het belang van periodieke voortgangsrapportages met een daarbij horend tijdschema zoals de minister voor Rechtsbescherming in het debat met de Tweede Kamer op 3 april 2019 heeft aangekondigd. Naar aanleiding van mijn bevindingen over de extra beschikbare financiële middelen in de begroting voor de uitvoering van maatregelen op dit gebied voeg ik hier graag aan toe dat in deze voortgangsrapportages ook een helder inzicht in de kosten van de desbetreffende maatregelen en de financiering daarvan hoort te worden gegeven.

Met deze rapportage is de door u aan mij gegeven opdracht uitgevoerd. Uiteraard ben ik desgewenst beschikbaar voor het geven van een nadere toelichting.

Met vriendelijke groet

mr. R.J. (Rein Jan) Hoekstra

Tweede monitorrapportage over de uitvoering van verbetermaatregelen naar aanleiding van het onderzoek naar de zaak-Bart van U.

Inhoud

1. Inleiding
2. De verbetering van de afname van celmateriaal bij veroordeelden
3. Een verbeterde uitvoering van strafrechtelijke beslissingen
4. De aanpak van en de zorg voor personen met verward gedrag die een gevaar voor zichzelf of voor anderen kunnen zijn
5. De financiering van de noodzakelijke maatregelen

1. Inleiding

Deze monitorrapportage is de tweede monitorrapportage sinds de publicatie op 25 juni 2015 van het rapport van de Onderzoekscommissie strafrechtelijke beslissingen Openbaar Ministerie naar aanleiding van de zaak-Bart van U. (verder: de Onderzoekscommissie). De eerste monitorrapportage heb ik de ministers aangeboden op 14 oktober 2016.¹ Op 23 augustus 2018 heb ik de ministers van Justitie en Veiligheid en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport een tussenrapportage aangeboden.²

Deze tweede monitorrapportage is een aanvulling op de tussenrapportage.

Op 8 februari 2015 werd mevrouw dr. E. (Els) Borst-Eilers om het leven gebracht. Op 10 januari 2016 werd Lois dood aangetroffen in haar woning in Rotterdam. Kort daarna, op 12 januari 2016, werd de broer van Lois, Bart van U., aangehouden. Op 16 maart 2017 veroordeelde het gerechtshof in Den Haag Bart van U. tot acht jaar gevangenisstraf en Tbs met dwangverpleging voor het ombrengen van de oud-minister en zijn zus.

De ministers van Veiligheid en Justitie en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport lieten de Tweede Kamer op 1 juli 2015 weten met urgentie maatregelen te nemen om de knelpunten aan te pakken die de zaak-Bart van U. aan het licht had gebracht. Deze tweede monitorrapportage naar de uitvoering van de maatregelen verschijnt bijna vier jaar na publicatie van het rapport van de Onderzoekscommissie.

In dit verband vestig ik uw aandacht op de brief van de familie van Lois van 12 april 2019 aan de minister van Justitie en Veiligheid. Deze brief is in afschrift ook aan mij gezonden en daarin staan vragen over de stand van zaken bij de uitvoering van maatregelen naar aanleiding van de zaak-Bart van U., die veroordeeld is voor de dood van zijn zus Lois en van mevrouw Borst-Eilers.

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2015-2016, 29 279 nr. 357.

² Tweede Kamer, vergaderjaar 2017-2018, 32 399 nr. 88.

Naar aanleiding van de recent verschenen onderzoeksrapporten naar het detentieverloop van Michael P. is in de media gewezen op parallellen van die zaak met de zaak-Bart van U. en met de metromoord waarbij Joost Wolters om het leven kwam.³ Kenmerkend is dat bij deze tragische gebeurtenissen informatie bekend was over de risico's, maar zulke informatie niet werd gedeeld of niet op de juiste plaats voorhanden was. De afgelopen vier jaar overziend blijf ik op mijn standpunt staan dat maatregelen voor het wegnemen van belemmeringen bij de uitwisseling van informatie, uiteraard met inachtneming van de wet- en regelgeving, nog steeds onverminderd en met urgentie nodig zijn.

2. De verbetering van de afname van celmateriaal bij veroordeelden

In deze tweede monitorrapportage is het goed om – in aanvulling op wat in de tussenrapportage is bericht – te wijzen op enkele relevante ontwikkelingen waarbij ik enkele aandachtspunten wil benoemen. Het gaat hierbij om:

- De evaluatie van de *Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden*
- Het rapport van de procureur-generaal bij de Hoge Raad over de uitvoering van de *Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden* door het Openbaar Ministerie
- De afname van celmateriaal bij gedetineerden

2.1. De evaluatie van de *Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden*

Op 19 maart 2019 heeft de minister van Justitie en Veiligheid aan de Tweede Kamer de evaluatie van de *Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden* aangeboden. Gaarne plaats ik enkele aandachtspunten bij deze evaluatie.

Graag wil ik beginnen met een compliment aan de opstellers van de evaluatie voor de voortvarende wijze waarop zij deze evaluatie binnen de gestelde termijn hebben uitgevoerd.

Daarnaast brengen zij een aantal belangrijke bevindingen naar voren, die ik wil voorzien van mijn commentaar.

Nog te behalen winst bij een optimale uitvoering van de wet is beperkt
Allereerst de uitvoering van de *Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden*. In de evaluatie wordt geconstateerd dat de uitvoering van de wet beter functioneert dat ten tijde van de vorige evaluatie en het rapport van de Onderzoekscommissie. Desalniettemin

'wordt nog steeds niet bij alle veroordeelden voor wie een bevel-DNA is afgegeven, celmateriaal afgenomen. Dit gegeven is inherent aan de inrichting van de Wet DNA-V. Veroordeelden zonder vaste woon- of verblijfplaats en veroordeelden met een buitenlands adres, die ten tijde van het bevel-DNA niet in detentie zitten, zijn en blijven vaak moeilijk traceerbaar. En gezien de wijze waarop de wet nu is ingericht zal een deel van deze veroordeelden de dans altijd ontspringen. Anno 2018 blijft

³ In de eerste monitorrapportage heb ik gewezen op de zaak-Udo D. en de zaak-Rémon W.

ongeveer 10 procent van de veroordeelden buiten beeld, hetgeen nauwelijks meer te wijten is aan de wijze waarop de ketenpartners de Wet DNA-V uitvoeren.’⁴

Het actualiteitenprogramma *Een Vandaag* berichtte op 27 maart 2019 dat het Openbaar Ministerie jaarlijks ongeveer 26.500 bevelen afgeeft. Van deze groep melden zich er 7.500 niet. Dat is 28 procent. Deze personen worden via het CJIB geregistreerd in *Executie & Signalering*, waarmee informatie kan worden opgevraagd over openstaande boetes en andere straffen, waarmee kan worden nagegaan of de desbetreffende persoon gehoor heeft gegeven om op contactdagen (sprekuren) celmateriaal af te staan. Uiteindelijk slagen volgens informatie die *Een Vandaag* van het Openbaar Ministerie heeft ontvangen 2.700 ‘onvindbare’ veroordeelden erin de verplichte afname te ontlopen (10,2 procent).⁵ Met de opstellers van de evaluatie stel ik vast dat de nog te behalen winst bij een optimale uitvoering van de *Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden* beperkt is.⁶

Alternatieve aanpak

Zou veel eerder dan na veroordeling celmateriaal worden afgenomen, dan zou volgens de evaluatie bij inverzekeringstelling bij 79 procent van deze ‘onvindbaren’ celmateriaal zijn afgenomen. Bij inbewaringstelling 19 procent. De keerzijde is dan – zo wordt in de evaluatie gesteld – dat bij inverzekeringstelling bij 75 procent van de verdachten celmateriaal wordt afgenomen dat – omdat het niet tot vervolging en veroordeling komt – in het merendeel van de gevallen moet worden vernietigd. Ik plaats hier wel de vraag of hierbij rekening is gehouden met reeds vanwege eerdere veroordelingen afgenomen celmateriaal. Het gaat hierbij om ongeveer 40 procent van deze verdachten.

Bij inbewaringstelling zou bij 70 procent van de verdachten (10.375 personen op basis van gegevens over 2017) celmateriaal afstaan dat uiteindelijk moet worden vernietigd. Deze ratio wordt evenwichtiger als bij inverzekeringstelling van verdachte ‘onvindbaren’ zonder vaste woon- of verblijfadres celmateriaal zou worden afgenomen. Het gaat dan om 3.157 personen. Voor inbewaringstelling van verdachten zonder vast woon- of verblijf adres komt dit op 762 personen.

Bij de 7.500 veroordeelden die niet komen opdagen op de contactdagen waarop celmateriaal wordt afgenomen of meteen zijn geregistreerd, omdat zij niet beschikken over een BRP-adres, is sprake van een tijdrovend en complex proces. Elke politie-eenheid organiseert twee keer per maand een contactdag waarvoor daarvoor in aanmerking komende veroordeelden een bevel tot afname ontvangen. Binnen 28 dagen doet de Interdepartementale Post- en Koeriersdienst drie pogingen om het bevel betekend te krijgen waarin de daarvoor in aanmerking komende veroordeelden voor afname op zo’n contactdag worden gesommeerd. Lukt dat niet, dan volgt nog een brief per

⁴ Ateno, Lepelen met een vork. Evaluatie van de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden, bladzij 11.

⁵ <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/jaarlijks-2700-veroordeelden-op-de-vlucht-voor-dna-afname/>.

⁶ Ateno, Lepelen met een vork. Evaluatie van de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden, bladzij 194.

gewone post. Wordt ook daarop niet gereageerd – dat geldt voor 28 procent van deze groep veroordeelden – dan volgt registratie in *Executie & Signalering*. In meer dan de helft van de gevallen (17,2 procent van 28 procent) lukt het dan alsnog om de desbetreffende persoon aan te houden en celmateriaal te laten afstaan.⁷

Doorlooptijd

De evaluatie laat zien dat in de periode tussen 2012 tot en met 2017 de doorlooptijd tussen de afgifte van een bevel tot de daadwerkelijke afname van celmateriaal zonder signalering – dus op de in de wet voorziene eerste mogelijkheid – gemiddeld 51 dagen bedraagt. Daar komen dus nog de doorlooptijd tussen het uitspreken van het vonnis en de afgifte van het bevel bij plus de doorlooptijd tussen de afname en opslag van het DNA-profiel in de *Nederlandse DNA-databank*.⁸ De doorlooptijd tussen bevel en afname in 2013 bedroeg 48 dagen, in 2017 46 dagen. Een tijdwinst van gemiddeld twee dagen.⁹ Als gekeken wordt naar de stand van zaken in 2015 (56 dagen), is sprake van een tijdwinst van tien dagen. Het knelpunt zat en zit in de regelgeving dat een bevel betekend moet worden, de tijd die tussen de betekening en de contactdag zit en de inspanningen om veroordeelden naar de contactdagen te krijgen en als ze dat niet doen om hen op te sporen en aan te houden. Waar bij DJI de doorlooptijd tussen bevel en afname in 2017 6 dagen was, was dat bij de politie in 2017 50 dagen.¹⁰ Een bekorting van respectievelijk twee en elf dagen in vergelijking met 2015.¹¹

Tussen afname van het celmateriaal en opname van het profiel in de *Nederlandse DNA-databank* is de doorlooptijd in 2017 gemiddeld 52 dagen. Een aanmerkelijke bekorting van de doorlooptijd in 2013 (61 dagen),¹² en ten opzichte van 2015 14 dagen. Alles bij elkaar is de doorlooptijd tussen veroordeling en opname van het profiel in de *Nederlandse DNA-databank* ruim drie maanden in die gevallen dat de veroordeelde volledig meewerkt aan de in de *Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden* vastgelegde procedure.¹³ Voor degenen die dat niet doen maar alsnog worden opgespoord, is de doorlooptijd tussen afgifte van het bevel tot opname in de Nederlandse DNA-databank een half jaar, 185 dagen.¹⁴ In 2015 was dat 258 dagen.¹⁵

Aantal ingediende en gegrond verklaarde bezwaren

In de evaluatie wordt voor de periode van 2012 tot en met 2017 nagegaan hoeveel bezwaren tegen het vervaardigen en opnemen van het DNA-profiel in de *Nederlandse DNA-databank* worden gemaakt. Afname van celmateriaal is verplicht, desnoods met dwang door het verkrijgen van haren met wortel of

⁷ Ibidem, bladzij 65.

⁸ Ibidem, bladzij 73.

⁹ Ibidem, bladzij 74.

¹⁰ Ibidem, bladzij 75.

¹¹ E-mail van het ministerie van Justitie en Veiligheid van 15 april 2019.

¹² Ateno, Lepelen met een vork. Evaluatie van de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden, bladzij 90.

¹³ Ibidem, bladzij 94.

¹⁴ Ibidem, bladzij 94.

¹⁵ E-mail van het ministerie van Justitie en Veiligheid van 15 april 2019.

door afname van bloed. Maar tegen het vervaardigen en opnemen van het profiel in de *Nederlandse DNA-databank* kan bezwaar worden gemaakt. De officier van justitie houdt dan ook bij de afgifte van bevelen en de daadwerkelijke afname rekening met de termijn die geldt voor het maken van bezwaar en de behandeling daarvan in de raadkamer van de rechtbank: 28 dagen.

Het aantal ingediende bezwaren in de periode tussen 2012 en 2017 is vrij stabiel en beweegt zich rond de vier procent van alle bevelen. Het aantal geground verklaarde bezwaren is ook stabiel. Ongeveer een op de vijf ingediende bezwaren wordt geground verklaard: 0,8 procent.¹⁶

Het probleem van de onvindbaren

Uit de evaluatie van de *Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden* blijkt dat de in deze wet opgenomen hoofdroute – los van mijn kanttekeningen over de doorlooptijd tussen veroordeling en opname van het profiel in de Nederlandse DNA-databank – zeer doelmatig is. Waar een woon- of verblijfadres niet bekend is, is daarvan echter geen sprake. Onderstaande tabel uit de evaluatie laat zien waar de problemen zitten en hoe groot die problemen zijn.¹⁷

Tabel 8.1. Woonland van DNA-veroordeelden verdeeld over de vier categorieën (2012 tot en met 2017) in %

	Gedetineerd	Melders	Opgespoord	'Onvindbaar'	Totaal
In NL geboren, BRP-adres	4	77	18	1	100
In buitenland geboren, BRP-adres	8	69	22	1	100
Buitenlands adres	9	23	34	34	100
Geen bekend adres	19	9	22	50	100

'Eén overheid'

Op 4 maart 2019 heeft de minister voor Rechtsbescherming de Tweede Kamer op de hoogte gesteld van de stand van zaken bij de tenuitvoerlegging van sancties.¹⁸ Hij noemde het in zijn brief van groot belang voor de geloofwaardigheid van onze rechtstaat dat

'opgelegde sancties daadwerkelijk en snel worden uitgevoerd. Anders verliezen zij aan betekenis: voor de daders, voor de slachtoffers en voor de samenleving als geheel'.

De minister van Justitie en Veiligheid en zijn ministerie hebben mij geattendeerd op twee initiatieven die op 1 april 2019 zijn gestart en in de zojuist geciteerde brief zijn aangekondigd. Het eerste initiatief betreft een *pilot* in Amsterdam waarbij personen met een openstaande vrijheidsstraf worden aangehouden en die straf ten uitvoer wordt gelegd, voordat aan hen een ID-bewijs of paspoort wordt verstrekt of verlengd. In die gevallen is het uiteraard ook mogelijk dat sprake is van een ontlopen afname van celmateriaal. Ik heb mij eerder kritisch uitgesproken over *pilots* en soortgelijke initiatieven waarvan na de lancering moet worden afgewacht of er nog een vervolg komt. Ik raad aan een concrete datum voor evaluatie van de *pilot* en de besluitvorming over een landelijke invoering van deze aanpak vast te stellen.

¹⁶ Ateno, Lepelen met een vork. Evaluatie van de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden, bladzij 83.

¹⁷ Ibidem, bladzij 13.

¹⁸ Brief aan de Tweede Kamer, 4 maart 2019, kenmerk 2506277.

Het tweede initiatief behelst een tijdelijke werkwijze van het CJIB, waarbij vanaf 1 april 2019 wordt gestart waarin,

‘indien via het UWV bekend is dat een persoon met een openstaande straf toch een uitkering heeft of probeert te krijgen, het CJIB een brief stuurt naar de ontvanger of aanvrager. Daarin wordt gemeld dat de uitkering wordt stopgezet indien de veroordeelde zich niet meldt om de openstaande vrijheidsstraf te ondergaan. Indien de veroordeelde zich niet alsnog meldt, kan de brief als noodzakelijk bewijsstuk dienen om een uitkering te weigeren of in te trekken.’

Wat hiervoor over de eerste *pilot* is opgemerkt, herhaal ik graag op deze plaats. Ik pleit voor een check op de afname van celmateriaal en een concrete datum om deze tijdelijke werkwijze om te zetten in een standaardprocedure.

Uiteenlopende cijfermatige informatie over de aantallen uitgevaardigde bevelen tot afname van celmateriaal en de aantallen opgeslagen DNA-profielen

In het tussenbericht en ook eerder al in het rapport van de Onderzoekscommissie is erop gewezen dat verschillende instanties verschillende basisgegevens hanteren. Zo gaat het Openbaar Ministerie uit van de jaarlijks uitgevaardigde bevelen tot afname van celmateriaal, maar de politie en DJI registreren uiteraard alleen uitgevoerde bevelen. Het NFI registreert jaarlijks het aantal (nieuwe) opnames in de *Nederlandse DNA-databank*. Hoe wijs te worden uit deze verschillende rekensystemen? Op 21 februari 2019 ben ik desgevraagd geïnformeerd over een onderzoek naar de introductie van een volgsysteem waarbij een veroordeelde die in aanmerking komt voor afname van celmateriaal van begin tot einde van het afnameproces en opname in de *Nederlandse DNA-databank* wordt gevolgd via een uniek datasysteem. Eind april 2019 zou het onderzoek naar de contouren van dat systeem gereed zijn. Ik heb daar nog geen kennis van kunnen nemen. Ik herhaal overigens het belang van een doortimmerd en transparant proces waarin de verschillende ketenpartners precies kunnen zien waar de desbetreffende veroordeelde zich bevindt in het proces van veroordeling tot en met opname van het profiel in de *Nederlandse DNA-bank*.

Hoe nu verder?

De minister van Justitie en Veiligheid heeft laten weten voor het begin van de zomer de Tweede Kamer te informeren over de verdere stappen die hij in het debat met de Tweede Kamer op 4 juli 2018 heeft aangekondigd. Hij heeft toen nog niet gesproken in scenario's en varianten daarop die sindsdien in een werkgroep worden uitgewerkt. Het gaat daarbij om de volgende scenario's, alle met een variant waar het gaat om de doelgroep zonder vaste woon- of verblijfplaats hier te lande:

- Afname van celmateriaal bij inverzekeringstelling
- Afname van celmateriaal bij inbewaringstelling
- Afname bij aanhouding voorlopige hechtenis-verdachten
- Afname bij vertrek als verdachte

Bij de afweging van de verschillende scenario's spelen twee vragen in belangrijke mate. De eerste vraag is wat de werklast van politie, Koninklijke

marechaussee, DJI, NFI en Openbaar Ministerie alsmede de rechterlijke macht wordt in vergelijking met de huidige situatie. De tweede vraag is hoe de scenario's zich verhouden tot de uitspraken van het Europese Hof voor de Mensenrechten en het daaraan ten grondslag liggende verdrag.

Wat de tweede vraag betreft wil ik volstaan met een verwijzing naar het rapport van de Onderzoekscommissie. Wat de eerste vraag betreft wil ik graag aandacht vragen voor de onevenredig zware belasting van de Nationale Politie waar het gaat om via opsporing toch nog de veroordeelden te traceren en aan te houden die geen gehoor geven aan de uitnodiging om op een contactdag te verschijnen.

2.2. Het rapport van de procureur-generaal bij de Hoge Raad over de uitvoering van de *Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden* door het Openbaar Ministerie

De procureur-generaal bij de Hoge Raad heeft op 13 november 2018 aan de minister van Justitie en Veiligheid het rapport van zijn onderzoek naar de uitvoering van de *Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden* door het Openbaar Ministerie aangeboden.

De procureur-generaal bij de Hoge Raad doet de aanbeveling om het beoordelingskader voor de vaststelling of DNA-onderzoek van betekenis kan zijn voor de voorkoming, opsporing, vervolging en berechting van strafbare feiten van de verdeelde te vereenvoudigen en te verhelderen.

In dat verband pleit de procureur-generaal ervoor om bij de beoordeling van de vraag of DNA-onderzoek kan bijdragen aan de opsporing van het delict rekening te houden met de aard van het delict. Bij de beoordeling daarvan moet wat de procureur-generaal bij de Hoge Raad betreft de vraag worden betrokken of het aantreffen van celmateriaal van betekenis kan zijn voor de opsporing van het delict.

Naar de opvatting van de procureur-generaal is daarvan bij verduistering, valsheid in geschrifte, meened en schuldheiling, alsmede bij veel delicten die genoemd worden in de *Wet economische delicten* geen sprake en zou van een bevel tot afname van celmateriaal moeten worden afgezien. In het persbericht van de Hoge Raad over dit onderzoek wordt in dit verband ook nog het voorbeeld van de kroegeigenaar genoemd die wegens geluidsoverlast wordt veroordeeld voor het opzettelijk overtreden van het *Activiteitenbesluit milieubeheer* en na zijn veroordeling celmateriaal zou moeten afstaan.¹⁹

Het is de vraag wat de repercussies van de door de procureur-generaal bij de Hoge Raad voorgestane nadere afweging zijn. Voor zijn onderzoek heeft de procureur-generaal bij 264 bevelen die zijn afgegeven in het kader van de

¹⁹ <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Hoge-Raad-der-Nederlanden/Nieuws/Paginas/DNA-van-veroordeelden-rapport-PG-Hoge-Raad-over-de-uitvoering-van-de-Wet-DNA-Veroordeelden-door-het-OM.aspx>

herstelactie, nagegaan wat de onderliggende strafbare feiten zijn.²⁰ Uit het overzicht van de feiten die aan deze bevelen ten grondslag liggen, blijkt dat het in 40 procent van de bevelen gaat om de *Opiumwet*, in 16,5 procent van de bevelen om de *Wet Wapens en Munitie*, in 16 procent van de bevelen om het *Vuurwerkbesluit*. Wat het *Wetboek van Strafrecht* betreft gaat het om 29,5 procent. Dat geldt voor naar hun aard uiteenlopende delicten.

De vraag of de versterking van de proportionaliteitsafweging ook de doelmatigheid dient, beantwoordt de procureur-generaal bij de Hoge Raad positief.²¹ Als zijn steekproef representatief is, is de doelmatigheidswinst wellicht beperkt. En of die steekproef representatief is, blijkt niet uit de evaluatie van de *Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden*. Daarin is gekeken naar misdrijftypen van veroordeelden in de periode tussen 2012 en 2017. Daaruit blijkt dat van de 156.640 veroordeelden die in die periode in aanmerking komen voor afname van celmateriaal 71,9 procent van de veroordelingen strafbare feiten betrof uit het *Wetboek van Strafrecht*.²² Verder zijn er relatief veel overtredingen van de *Opiumwet* (6,7 procent). Valsheid in geschrifte, verduistering, heling, bedrog en witwassen nemen alles bijeen 7,1 procent van alle rechterlijke uitspraken voor hun rekening. Diefstal (27 procent) en mishandeling (13,3 procent) zijn verreweg de meest omvangrijke misdrijfcategorieën.

Een tweede aanbeveling van de procureur-generaal bij de Hoge Raad betreft de raadpleging van justitiële documentatie en het betrekken van die informatie bij de afweging om tot de afgifte van een bevel over te gaan. Gelet op de periode dat de *Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden* van toepassing is, veronderstelt de procureur-generaal bij de Hoge Raad dat bij een eerdere veroordeling reeds een bevel is uitgegaan en zich een profiel van de veroordeelde in de *Nederlandse DNA-databank* bevindt. Dat is echter de vraag. Uit de eerdere evaluatie van de *Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden* in 2012 en uit het rapport van de Onderzoekscommissie is immers gebleken dat van twintig procent van de daarvoor in aanmerking komende veroordeelden geen celmateriaal is afgenomen en zich ook geen profiel in de *Nederlandse DNA-databank* bevindt. Uit de meest recente evaluatie van de *Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden* blijkt dat ondanks alle inspanningen om de uitvoering te optimaliseren met de in die wet voorziene systematiek tien procent van de veroordeelden die daarvoor in aanmerking komen geen celmateriaal afgeeft en ook niet in de *Nederlandse DNA-databank* voorkomt.

In de evaluatie van de *Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden* wordt gesteld dat het wellicht dienstig is om het huidige vereiste van 'in belang van het opsporingsonderzoek' te heroverwegen. Ik verzoek de ministers bij de beoordeling van deze aanbeveling en het pleidooi van de procureur-generaal bij de Hoge Raad om de criteria voor de relevantie van afname van

²⁰ Procureur-generaal bij de Hoge Raad, DNA van veroordeelden. Over de uitvoering van de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden door het Openbaar Ministerie, bladzij 84-85.

²¹ Ibidem, bladzij 114.

²² Ateno, Lepelen met een vork. Evaluatie van de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden, bladzij 98.

celmateriaal te verhelderen, in te gaan op de vraag hoe deze zich ten opzichte van elkaar verhouden.

2.3. De afname van celmateriaal bij gedetineerden

In de tussenrapportage is verwezen naar het tweede onderzoek van de Inspectie Justitie en Veiligheid van 25 juni 2018. In dit onderzoek is aandacht besteed aan de afname van celmateriaal van veroordeelden in penitentiaire inrichtingen. De bevindingen van de Inspectie waren onder meer dat in penitentiaire inrichtingen een bevel van de officier van justitie tot afname van celmateriaal in een aantal gevallen zo laat werd uitgereikt dat de gedetineerde de inrichting alweer had verlaten. Ook bleek dat van het totale aantal afnames tien procent daarvan plaatsvindt in penitentiaire inrichtingen. Ik verkeerde in de veronderstelling dat dat percentage veel hoger lag.

Op 18 maart 2019 heb ik de Penitentiaire Inrichting in Dordrecht bezocht om mijzelf op de hoogte te stellen van de wijze waarop in penitentiaire inrichtingen het proces van afname van celmateriaal verloopt. Ook heb ik een antwoord gezocht op de vraag waarom er relatief gezien weinig afnames van celmateriaal zijn in penitentiaire inrichtingen.

Allereerst het proces. Sinds de invoering van de *Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden* nemen gecertificeerde medewerkers van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) celmateriaal af bij veroordeelde justitiabelen. Hiertoe bestonden tot vorig jaar drie protocollen. Voor het gevangeniswezen en vreemdelingenbewaring, voor Tbs-klinieken en voor justitiële jeugdinstellingen. In het afgelopen jaar is er één protocol in de plaats gekomen van deze drie protocollen. Bovendien zijn in het nieuwe protocol doorlooptijden opgenomen, is de zogeheten aanzeggingstermijn van een dag geschrapt en wordt het celmateriaal niet meer één keer in de twee weken, maar elke week uit de centrale opslag overgebracht naar het NFI.

Het bevel van de officier van justitie om celmateriaal af te staan komt per e-mail binnen bij de bevolkingsadministratie van de inrichting. Binnen een dag wordt dit bevel verwerkt. Het bevel wordt vervolgens uitgereikt aan de gedetineerde. Tegelijkertijd krijgt de binnenkomstafdeling delinquenten (BAD) een kopie van het bevel. Een gecertificeerd medewerker, vaak een van de leidinggevenden van de binnenkomstafdeling met de nogal voor de hand liggende benaming badmeester, stemt met de bevolkingsadministratie, de gedetineerde en een medewerker die als getuige optreedt een datum en tijdstip voor de afname vast. Dit moet binnen vijf werkdagen gebeuren. Tussen dit moment en de afname mogen ook maar vijf werkdagen liggen.

Nadat de gedetineerde is opgeroepen en verschenen is in de binnenkomstafdeling, worden zijn persoonsgegevens gecontroleerd, wordt de gedetineerde meegedeeld dat celmateriaal voor DNA-onderzoek wordt afgenomen en vervolgens vindt afname plaats. Dat gebeurt met ingang van 1 januari 2019 met een nieuw soort referentiesetje met een spons waarmee

speeksel wordt afgenomen dat wordt afgedrukt op een FTA-kaart²³. Dit alles onder het toezicht van een getuige medewerker.

Afnemer en getuige ondertekenen een verklaring over de afname en sturen per post en per e-mail deze verklaring met het bevel naar de officier van justitie. Een tweede kopie van de verklaring wordt gevoegd bij het setje en gaat in een gesloten, met een DNA-identiteitszegel verzegelde envelop naar de tijdelijke opslag in de inrichting. Vandaar worden de setjes vervoerd naar de centrale opslag. Met behulp van een track&trace-systeem zijn alle vervoersbewegingen te volgen. Elke vrijdag gaat vanuit de centrale opslag een transport naar het NFI.

Met deze procedure beschikt DJI naar mijn overtuiging over een efficiënt proces van afname van celmateriaal. DJI heeft slagvaardig gehandeld naar aanleiding van de eerdere constatering van de Inspectie Justitie en Veiligheid en heeft in de tweede helft van 2018 het proces van afname van celmateriaal gestroomlijnd en verstevigd met doorlooptijden. Dat daarbij ook tijdswinst kan worden geboekt en zodoende de doorlooptijd tussen veroordeling en afname van celmateriaal kan worden bekort is winst.

Blijft vervolgens de vraag waarom er relatief gezien zo weinig afnames in inrichtingen zijn. Negentien procent van de gedetineerden die in aanmerking komen voor afname van celmateriaal zonder bekend adres weet zich aan die afname te onttrekken in de periode van 2012 tot en met 2017. Een sluitend antwoord op die vraag is er niet, maar wel is er sprake van enkele bijzondere omstandigheden. In de eerste plaats betreft het grootste deel van de in penitentiaire inrichtingen preventief gehechten, die nog op veroordeling wachten of in het geheel niet worden veroordeeld.²⁴ Zodra zij zijn veroordeeld, maar geen vrijheidsstraf meer hoeven uit te zitten, verkeren zij buiten het bereik van de penitentiaire inrichtingen en vallen dan als het ware in de aanpak van de politie.²⁵ Een tweede bijzondere omstandigheid die als verklaring kan dienen is dat een groot deel van de gedetineerden al eerder celmateriaal heeft afgestaan. De detentierecidive na gevangenisstraf ligt twee jaar na het einde van de detentie op ongeveer dertig procent.²⁶

3. Een verbeterde uitvoering van strafrechtelijke beslissingen

In de tussenrapportage heb ik aandacht besteed aan een door de Inspectie Justitie en Veiligheid geconstateerd probleem bij het geautomatiseerd opvragen van informatie over nog openstaande vrijheidsstraffen. De daarvoor ingevoerde maatregel 24/7 is wel landelijk ingevoerd, maar volgens de Inspectie is deze mogelijkheid voor raadpleging in de basisteams onbekend en wordt daarom niet toegepast. Hierover heeft op 20 januari 2019 een verhelderend gesprek plaatsgevonden met de landelijke portefeuillehouder van de Nationale Politie. In dat gesprek is erop gewezen dat bij het opvragen

²³ FTA staat voor Flinders Technology Associates.

²⁴ E-mailbericht van 19 maart 2019.

²⁵ Ateno, Lepelen met een vork. Evaluatie van de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden, bladzij 13.

²⁶ DJI in getal. 2013-2017, bladzij 41.

van informatie over een persoon de politie wel degelijk de informatie krijgt, overigens zonder dat de precieze achtergrond van de informatie bekend wordt.

4. De aanpak van en de zorg voor personen met verward gedrag die een gevaar voor zichzelf of voor anderen kunnen zijn

Vier jaar geleden bezochten de leden van de Onderzoekscommissie het Veiligheidshuis Rotterdam-Rijnmond. De bezoekers troffen daar een samenwerkingsverband aan dat de handen ineen had geslagen en gezamenlijk een oplossing wilde vinden voor de vele - vaak urgente - probleemgevallen die vanuit verschillende geledingen in de grote ruimte met enthousiaste medewerkers aan de Marconistraat aan de orde werden gesteld.

Opvallend vond ik toen de afwezigheid van vertegenwoordigers van instellingen voor de geestelijke gezondheidszorg. Die sector werd min of meer gerepresenteerd door de GGD Rotterdam-Rijnmond. Deelname van de sector zelf zou - zo was de verwachting - vanwege het medisch beroepsgeheim niet veel kunnen toevoegen.

Dezelfde dag bezocht de Onderzoekscommissie een instelling voor de geestelijke gezondheidszorg in Rotterdam en sprak met een van de geneesheer-directeuren. Die bracht via de Onderzoekscommissie de wens over om in het Veiligheidshuis direct aan tafel te mogen zitten. Beide bezoeken waren voor de Onderzoekscommissie aanleiding om in haar rapport aan te bevelen dat de geestelijke gezondheidszorg bij de Veiligheidshuizen zou worden betrokken. Een aanbeveling die inmiddels voortvarend is opgepakt en uitgevoerd met de toevoeging van bestuurders vanuit de geestelijke gezondheidszorg. Dit onderstreept de nieuwe organisatorische ontwikkeling die ook tot uitdrukking komt in de nieuwe naamgeving: Zorg- en veiligheidshuis Rotterdam Rijnmond.

Op 18 maart 2019 bezocht ik in het kader van deze monitorrapportage voor de tweede keer het Zorg- en veiligheidshuis Rotterdam Rijnmond. Nog meer dan tijdens het eerste bezoek kwam glashelder naar voren dat in het Zorg- en veiligheidshuis gezamenlijk wordt gewerkt aan een persoonsgerichte aanpak voor personen die een bedreiging kunnen vormen voor zichzelf en voor personen in hun omgeving. Grote winst is dat naast de gemeenten uit de Veiligheidsregio Rotterdam Rijnmond en de justitiële ketenpartners vier Rotterdamse GGZ-instellingen, de *Stichting Arosa* voor veiligheid en bescherming bij geweld in relaties, het *Centrum voor Dienstverlening* (een grote maatschappelijke dienstverlener) en de advocatuur maar ook het UWV en de woningcorporaties vertegenwoordigd zijn. Via videoverbindingen is het Zorg- en Veiligheidshuis verbonden met de regiogemeenten Rijnmond en met het Veiligheidshuis Zuid-Holland Zuid in Dordrecht.

De samenwerking (onder het motto van het Zorg- en veiligheidshuis 'vastpakken en niet meer loslaten') komt ook tot uitdrukking in het delen van

informatie en expertise. Mede naar aanleiding van ernstige incidenten²⁷ en de toename van de zogeheten E-33 meldingen heeft het Veiligheidshuis het RIKK, het *Regionaal Informatie en Kennis Knooppunt*, ingericht waar op systematische wijze en in een vroeg stadium de al aanwezige kennis en informatie wordt verwerkt. Dat gebeurt door het invullen van een lijst van 141 vragen. Elke partner van het Zorg- en veiligheidshuis neemt simultaan een deel van de beantwoording van de vragen voor zijn rekening. In totaal gaat het om 31 bronsystemen die gebruikt worden om de vragen te beantwoorden. Al naar gelang de scores die deze antwoorden opleveren, is de waardering rood, oranje of groen en wordt ook duidelijk welke partners nodig zijn voor een persoonsgerichte aanpak van de desbetreffende persoon dan wel het gezin. Ook levert deze aanpak een eerste taxatie van het geweldsrisico op: zeer hoog, hoog, gemiddeld, laag. De zogeheten 'dat'-informatie leidt vervolgens tot 'wat'-informatie. Tot een aanpak en zorg in de specifieke casus. Daarvoor is wel het hele scala aan hulp, ondersteuning en zorg nodig. In de Veiligheidsregio Rotterdam Rijnmond ontbreekt het nog aan voldoende beveiligde bedden. De aanpak van het Zorg- en veiligheidshuis is erop gericht om 'naderend onheil' voor te zijn. Voorkomen dat problemen die met zorg te maken hebben, ontsporen en in een strafrechtelijk traject terechtkomen.

Deze aanpak is naar mijn overtuiging veelbelovend. Er wordt inmiddels gestreefd naar de invoering van een landelijk bruikbaar model. Daarvoor wordt gewerkt aan de daarvoor benodigde wet- en regelgeving.

Navraag in het kader van wederhoor levert op dat op landelijk niveau het Rotterdamse model wordt getoetst aan privacy-eisen. Hiertoe heeft het Zorg- en Veiligheidshuis Rotterdam Rijnmond zijn RIKK-model doorontwikkeld naar het model Advies- en Triage Punt (ATP). Het ministerie van Justitie en Veiligheid heeft mij laten weten dat nagegaan wordt wat de beste verdere route naar invoering, ook landelijk, is: 'Mogelijk komen nog knelpunten in wet- en regelgeving in beeld'.²⁸ Ik raad u, bewindspersonen, aan om u hierover zo spoedig mogelijk uit te spreken: bij voorkeur uiterlijk in juni 2019.

Met de in het Zorg- en veiligheidshuis gehanteerde systematiek ontstaat inzicht in de aantallen personen met verward gedrag die een gevaar kunnen zijn voor zichzelf of voor anderen. Het gaat om een lijst van 240 personen met deels gecombineerde problematiek van geestelijke gezondheidszorg en lichte verstandelijke beperking, die dus een aanpak en zorg kunnen krijgen die specifiek op hen is gericht. Daarvoor is ook zogeheten contextinformatie behulpzaam: zoals informatie over werk, inkomen, zorg.

Het is mij overigens opgevallen – niet alleen tijdens het bezoek aan het Zorg- en veiligheidshuis Rotterdam Rijnmond – dat tussen de verschillende sectoren

²⁷ Eind vorig jaar verloren in korte tijd drie jonge vrouwen in Rotterdam het leven door geweldsdaan. Hun dood leidde op 29 december 2018 tot veel maatschappelijke onrust en geschoktheid die onder andere leidde tot een stille tocht door Rotterdam. De zus van Bart van U., Lois, was domeindirecteur maatschappij van de gezamenlijke ambtelijke organisatie van de gemeenten Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk en als zodanig betrokken bij het dagelijks functioneren van het Veiligheidshuis Rotterdam Rijnmond.

²⁸ E-mail van het ministerie van Justitie en Veiligheid van 15 april 2019.

(Openbaar Ministerie, politie en geestelijke gezondheidszorg) veel beter wordt samengewerkt dan eerder het geval was.

De uitwisseling van informatie is geprotocolleerd en voldoet aan de wet- en regelgeving. Casusoverleg wordt niet plenair, maar met de betrokken partnerorganisaties gevoerd. Een *Handvat gegevensdeling in het zorg- en veiligheidsdomein* is inmiddels opgesteld. De term handvat is wellicht niet erg gelukkig gekozen voor een document dat meer dan negentig bladzijden telt, maar aan de andere kant is het een goede zaak dat onduidelijkheid en onzekerheid het niet winnen van een juist en slagvaardig optreden, zoals in het Zorg- en veiligheidshuis Rotterdam Rijnmond. In de kern is het handvat voor de informatiedeling duidelijk: de informatiedeling dient een helder doel en met de juiste informatie op de juiste plaats kunnen onnodige risico's voor de desbetreffende persoon en voor anderen worden voorkomen.

5. De financiering van de noodzakelijke maatregelen

Nadat op 25 juni 2015 het rapport van de Onderzoekscommissie was gepresenteerd, werd een verbeterprogramma opgesteld. Voor een aantal in dat programma opgenomen maatregelen was extra financiering nodig. Op 20 november 2015 liet de minister van Veiligheid en Justitie de Tweede Kamer weten dat voor het jaar 2016 9,3 miljoen euro was gereserveerd voor maatregelen waarvoor het Openbaar Ministerie, de politie, het CJIB, het NFI en de rechtspraak concrete plannen hadden opgesteld. Voor de uitvoering daarvan na 2016 werd op de begroting van het ministerie structureel 17 miljoen euro gereserveerd.²⁹ Deze extra gelden dienen ter aanvulling van de verschillende beleidsbudgetten waaruit ook wordt geput voor de uitvoering van maatregelen. Onderstaande gegevens berusten op een op mijn verzoek opgesteld overzicht dat ik op 11 maart 2019 van het ministerie heb ontvangen.

In 2016 werden met deze extra financiële middelen maatregelen uitgevoerd die rechtstreeks voortvloeiden uit de drie clusters van aanbevelingen van de Onderzoekscommissie:

- De verbetering van de afname van celmateriaal bij veroordeelden (3,1 miljoen euro)
 - Onderzoek naar afname van celmateriaal in de rechtbank
 - Aanpassing van het ICT-systeem voor GPS-DNA
 - Versterking van de uitvoerings- en coördinatietaak bij het CJIB
 - Uitbreiding van de zogeheten DNA-blokken van de arrondissementen
 - De kosten van de inhaalslagen bij de politie en het NFI
- Een verbeterde uitvoering van strafrechtelijke beslissingen (1,1 miljoen euro)
 - verbetering van de alertering in de executiefase
 - implementatie, borging en uitvoering van landelijk uniforme en heldere procedures voor (internationale) signalering
 - het beproeven van korte termijn mogelijkheden voor de tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen

²⁹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2015-2016, 29 279, nr. 286.

- De aanpak van en de zorg voor personen met verward gedrag die een gevaar voor zichzelf of voor anderen kunnen zijn (5,1 miljoen euro)
 - Aanstelling van officieren van justitie, parketsecretarissen en administratief medewerkers voor het verzamelen van informatie voor de voorbereiding van zogeheten BOPZ-dossiers
 - Een pilot voor een verkenning van de reikwijdte van de rol van het OM en de aanwezigheid van de officier van justitie ter zitting.
 - Optimalisering van de ICT-systemen (BOPZ/OMNIS)
 - Verbetering van de communicatie tussen het Openbaar Ministerie, de politie en GGZ

In onderstaand overzicht staan de ramingen en voor de jaren 2016, 2017 en 2018 de uitgaven voor de uitvoering van maatregelen.

Jaar	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Structureel	9.300	17.000	17.000	17.000	17.000	17.000	17.000	17.000	17.000
Raming	9.300			16.493	11.887	9.589	8.572	8.572	8.572
Uitputting	6.901	10.777	15.406						
Vershil	+2.399	+6.223	+1.594	+507	+5.113	+7.411	+9.428	+9.572	+9.572

Euro x 1.000

Voor 2016, 2017 en 2018 was structureel een bedrag in de begroting opgenomen van in totaal 43,3 miljoen euro, waarvan 33,084 miljoen euro daadwerkelijk is gebruikt voor de uitvoering van de maatregelen. Het ministerie van Justitie en Veiligheid heeft mij laten weten dat deze onderuitputting is te wijten aan de latere dan geplande invoering van de *Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg*.

Nagegaan is ook welke instanties maatregelen hebben uitgevoerd met deze extra gelden. In de brief van de minister van 10 november 2015 werden de volgende instanties genoemd: het Openbaar Ministerie, de Nationale Politie, het CJIB, het NFI en de rechtspraak. Hieronder staan de bedragen die zij in 2016, 2017 en 2018 aan de uitvoering van de maatregelen hebben uitgegeven:

Instantie	2016	2017	2018	Totaal
Openbaar Ministerie	4.520	7.626	7.905	20.051
Politie	1.310	2.091	891	4.292
CJIB	271	485	394	1.150
NFI	400	0	0	400
Rechtspraak	0	0	0	0

Euro x 1.000

In totaal gaat om 25,893 miljoen euro. Dit betekent dat een bedrag van 7,191 miljoen euro elders, aan gerelateerde maatregelen, is besteed. Zo is 147.000 euro besteed aan het in 2015 reeds aangekondigde onderzoek naar afname van celmateriaal in de rechtbanken en aan de voorbereiding van een eventuele wijziging van de *Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden*. JustID heeft voor de invoering van de zogeheten 24/7 regeling 614.000 euro besteed. Ook hier ligt een duidelijke relatie met de aanbevelingen van de Onderzoekscommissie.

Dat geldt eveneens voor de aanpak van personen met ernstige psychiatrische aandoening en een veiligheidsrisico (1 miljoen euro), de doorzorgfunctionaris

in detentie (242.000 euro) en het beproeven van korte termijn mogelijkheden voor de tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen (403.000 euro). Opmerkelijk is dat de minister van Veiligheid en Justitie in zijn brief van 20 november 2015 wel als een van de maatregelen opneemt de verbetering van de communicatie tussen het Openbaar Ministerie, de politie en de GGZ in het kader van de *Wet BOPZ*, maar daarvoor in de daaropvolgende jaren geen geld uittrekt. Het betreft een maatregel die is overgenomen in het Verbeterprogramma Maatschappelijke Veiligheid van het Openbaar Ministerie naar aanleiding van de zaak Van U.³⁰

Dan resteren nog twee projecten die bij mij vragen oproepen over de relatie met de door de Onderzoekscommissie aanbevolen maatregelen. Het betreft apparaats- en programmakosten voor een ketenbrede IV-voorziening in het kader van de *Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg* (1,286 miljoen euro). Ik heb deze vraag voorgelegd aan het ministerie van Justitie en Veiligheid en de volgende reactie ontvangen:

“Stand van zaken

De implementatie van de Wvvggz is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de uitvoerende partijen. De partijen, waaronder de gemeenten, gefaciliteerd door de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), zijn op dit moment bezig met implementatieplannen voor hun eigen organisatie. Voor een samenhangende implementatie, waar organisaties aansluiting zoeken bij elkaar, is in 2017 een bestuurlijke ketenraad opgericht (BKR), waar de ketenpartijen gezamenlijk sturen op de implementatie en werking van de wet. Parallel aan het wetgevingstraject hebben de ketenpartijen zich met het ketenprogramma Wvvggz vooral toegelegd op de voorbereiding van de noodzakelijke informatie-uitwisseling tussen de ketenpartijen. Na de vaststelling van de wet en de datum van de inwerkingtreding is gestart met het gezamenlijk opstellen van onder meer inhoudelijke handreikingen en communicatieproducten. Het ketenprogramma Wvvggz zoekt verbinding met andere programma's en maakt zoveel mogelijk gebruik maken van reeds bestaande samenwerkingsstructuren en ontwikkelde instrumenten.”

Naar aanleiding van een onderzoek van AEF naar de kwaliteit en veiligheid in forensische psychiatrische klinieken en afdelingen is een daarop gericht project gestart (3,5 miljoen euro). In de desbetreffende studie die de minister voor Rechtsbescherming op 10 juni 2018 aan de Tweede Kamer heeft aangeboden staat over de aanleiding tot dat onderzoek en de aanbevolen maatregelen:

“Ten eerste werd er gesignaleerd dat de problematiek van de patiënten in de (klinische) forensische zorg steeds groter wordt. Ten tweede signaleerde GGZ NL (in een brief van 13 juni 2017 aan de vaste Kamercommissie: toevoeging RvJH) een hogere werkdruk, wat het - in combinatie met een negatief imago van de sector - moeilijk maakt om nieuw personeel te vinden. Ten derde stelde de brief dat de

³⁰ Openbaar Ministerie. Verbeterprogramma Maatschappelijke Veiligheid, bladzij 18 en 19.

administratieve lasten toenemen, waarbij administratie een doel op zichzelf zou dreigen te worden.

In het overleg met de vaste Kamercommissie van 22 juni 2017 heeft de staatssecretaris aan de Kamer toegezegd om samen met GGZ Nederland deze ontwikkelingen te onderzoeken.³¹

Het ministerie heeft mij laten weten dat uit het onderzoek van AEF blijkt dat de veiligheid en kwaliteit van forensische psychiatrische afdelingen en klinieken onder druk staan. Daardoor ontstaat het risico dat de benodigde zorg niet of niet voldoende kan worden verstrekt en door een niet-optimale behandeling bij een terugkeer in de maatschappij onrust en gevaar dreigen. Hier ligt volgens het ministerie de aansluiting met de aanbevelingen van de Onderzoekscommissie.³²

Alles overziend, blijkt dat de financiering van de uitvoering van maatregelen structureel en voldoende verzekerd is. Niet alle structureel in de begroting opgenomen financiële middelen (hoeven te) worden aangewend. Waar ruimte is voor andere projecten, valt er veel voor te zeggen om de resterende bedragen daarvoor te gebruiken.

³¹ AEF, Forensische zorgen. Onderzoek naar kwaliteit en veiligheid in de forensische zorg, bladzij 21. Tweede Kamer, vergaderjaar 2016-2017, 29 452, nr. 720.

³² E-mailbericht van 15 april 2019.